

Psyko- loger der gik egne veje

*Af Jørgen Carl, redaktør
Psykolog Nyt (1996-2015)
Foto af Sofie Amalie Klougart*

Sexologien som psykologisk disciplin har haft en ihærdig bannerfører i Sten Hegeler. Frisættelsen af det naturlige driftsliv har dog kun været et af mange projekter for den nu 92-årige psykolog.

At omtale Sten Hegeler som 'aktuel' tangerer det ufrivilligt komiske. Den mest kendte danske psykolog overhovedet, foruden sexolog, forfatter, redaktør, debattør og meget, meget mere, har nærmest ikke været af plakaten, siden han i 1948 udgav *Hvordan, Mor?* Evtigt aktuel, hvis det endelig skal være.

Alligevel er han selvfølgelig akkurat nu genstand for en helt særlig interesse i kraft af en netop udkommet erindringsbog. Journalisten Gitte Løkkegaard har for Lindhardt & Ringhof skrevet portrættet af *Dobbeltbastarden*, som bogen hedder. Baseret på en lang række interviews med hovedpersonen og suppleret af omfattende arkivstudier. Sten Hegeler har livet igennem været flittigt optrædende i offentligheden og har overalt haft ærinder, der har sat dagsorden. Der har været et solidt materiale at sætte tænderne i.

Og lad det være sagt, uden at dette skal gøre det ud for en anmeldelse: Missionen er fremragende gennemført – dette må blive *bogen om Sten Hegeler fra fødsel til ... ja, pas nu på: Der er stadig et glimrende blodomløb, skarpe meninger og offensive udmeldinger fra den nu 92-årige kulturpersonlighed. Livet i den sene alder anskues ikke udelukkende retrospektivt, nok er genren erindringer, men ikke fra en person, der anser sig selv for at være kommet endegyldigt i mål.*

Mere vase end Freud

Traditionelt har hans hofdisciplin, sexologien, nok hørt hjemme under lægernes domæne – hvis man ser bort fra de skarere af skolelærere, som med svedige håndflader har prøvet at overvinde deres egen og elevernes blusel over det prekære emne. Sten Hegeler var da også selv medicinstuderende, endda

på femte år, da han udsendte bogen om, hvordan vi bliver til – skrevet til børn i børnehavealderen.

– Siden jeg var to år gammel, var det mit højeste ønske at blive læge. Det vil sige, det ønske faldt pudsigt nok sammen med min mors. Så jeg gik år ud og år ind på medicinstudiet, men følte mig

fremmed i miljøet og kørte så helt fast i anatomien. Stoffet ville ikke blive hængende, og faget interesse-rede mig ikke, siger han.

På det tidspunkt gik Sten Hegelers overvejelser på enten at blive plastikkirurg eller psykiater, altså det totale spænd mellem ydre og indre. Der stod hans valg inden for lægevidenskaben og var et indicum på, at han var havnet på en gal hylde.

– Til en fest møder jeg så en psykologistuderende, og han gør mig opmærksom på, at der er et studium, der hedder psykologi. Det lød for mig, som om det var meget tættere på min interesse. I kraft af ham opdagede jeg psykologien.

Da jeg kom til psykologien, kom jeg hjem. Eller ... det var i hvert fald meget tættere på at være hjemme. Jeg må anføre dette forbehold, fordi studiets indhold reelt ikke svarede til, hvad jeg interesserede mig for.

– Jeg var ikke mindst optaget af Freud og fandt hurtigt ud af, at jeg ville være psykoanalytiker. Men Freud var bestemt ikke inde i varmen på studiet. Der var ingen psykoanalyse, ikke en dyt, faktisk direkte modstand mod faget, så jeg læste ved siden af universitetet privat hos en psykoanalytiker. Imens beskæftigede vi os på studiet med Rubins fænomenologi, vasen, perception osv. Spændende nok, men jo typisk ikke noget, man kunne bruge til noget. De undervisere, der skulle forberede os på livet, havde tydeligt nok ikke selv været ude i det.

Unge husmødre vasker med Valo

Sin private psykologpraksis etablerede Sten Hegeler allerede i studietiden og med psykoanalysen som udgangspunkt. I hen ved 65 år har klinikken været i funktion, i perioder på fuld tid, i andre på våge-

blus ved siden af ansættelser og andre professionelle gøremål.

De første karriereskridt efter færdiggjort studium vil måske undre med tanke på det gængse billede af Sten Hegeler som den, der ikke er flydt med strømmen. Første faste job var som psykolog i Forsvaret, det næste som marketingpsykolog i reklamebureauet Harlang & Toksvig.

– Det var i de år, hvor psykologien som profession stadig var ny. Og der var ikke noget klart billede af, hvad vi kunne bruges til. Militærpsykologien var en standardting ligesom skolepsykologien. Og psykiatrien. Men vi skulle ud at erobre fuldstændig jomfrueligt land.

– Forsvaret har aldrig været min kop te, men her fik jeg en fantastisk uddannelse i at udføre og tolke psykologiske test. Og, som jeg har sagt i anden sammenhæng, var det min opgave at udvælge fornuftige, afbalancerede officerer i stedet for krigsgale idioter. I mere end én forstand gav det mening, selv om det stred mod, hvor jeg bevægede mig hen politisk.

Marketingpsykologer fandtes der næppe nogen af herhjemme, før Sten Hegeler fik jobbet. Men der fulgte interessante opgaver med, selv om heller ikke de flugtede med, hvad man kunne uddrage af Rubins vase.

– Lad mig give et konkret eksempel. Vi fik en henvendelse fra virksomheden bag vaskemidlet Persil. Her var man interesseret i at vide, hvordan

Siden jeg var to år gammel, var det mit højeste ønske at blive læge. Det vil sige, det ønske faldt pudsigt nok sammen med min mors.

købt og læst, både herhjemme og i Norden, det øvrige Europa, Japan og USA, hvortil bogen blev solgt. Alene i Danmark oversteg salget 6.000 eksemplarer den første uge, og bogen udkom i 5. oplag efter tre måneder. Vi skal nærmest til Harry Potter for at finde paralleller. Bogen fik Justitsministeriets ord for, at hverken Sten Hegelers tekst eller Eiler Kragts illustrationer var pornografi – behovet herfor var netop et bevis på dristigheden i at tale åbent om driftslivet.

Dobbeltbastarden går dybt ind i tematikken, som der er mange vinkler på. Synlighed, for at nævne en ikke uvæsentlig. For psykologien fik det nemlig en effekt, at det var *psykolog*-ægteparret Inge & Sten, der optrådte på titelbladet. Et regulært *brand* og en løftestang for det fag, der altid blev nævnt sammen med deres navne. Senere blev det slået fast gennem den læserbrevkasse, parret stod som redaktører af i *Ekstra Bladet*. Danmark var kommet på fornavn med dem.

Gratis var det naturligvis ikke at (prøve at) løfte skyld og skam af seksualiteten, for hvor det for nogle var velkomment at få ordet på bordet og skabt forståelse for, at det normale har vide grænser, så andre det som tegn på moralens forfald og perversitetens indtog. Der forekom daglig tilsvining og sågar dødstrusler.

– Mellem 50 og 80 opringninger fik vi hver eneste dag, da det gik hedest til. Men det bekræftede os i, at vi havde fat i nogle konventioner, det var svært at komme til livs, og forargelsen var også et tegn på, at vi tidsmæssigt ramte plet.

husmødrene så på deres vaskepulver. Altså opstillede vi forskellige kvindetyper: den ældre, husmoderlige, der laver forårsrengøring, den unge med job ved siden af osv., og prøvede at finde ud af, hvem kunderne identificerede sig med. På den måde fandt vi ud af, at så at sige alle kvinder syntes, at Persil var noget af det bedste, men at de selv brugte Valo. De forbandt Persil med deres svigermødre ...

– Nogle vil spekulere på, om det gav mening at arbejde med den type opgaver, som marketingspsykologien indebærer. Men absolut. Det var spændende. Selvfølgelig gik jeg i kapitalens tjeneste med de der markedsundersøgelser, men det kunne ikke gøre mig søvnløs at hugge nogle markedsandele fra Shell og få dem over på Esso. Så det var, hvad der skete. I øvrigt var det i kraft af mine erfaringer i reklamebranchen, at jeg en del år senere blev redaktør af forbrugermagasinet *TÆNK*.

Bogen, der skabte gennembruddet

Sideløbende med afsøgningen af psykologiens spændvidde på arbejdsmarkedet havde Sten Hegeler sammen med sin daværende kone, Inge, gang i et sexologisk projekt, som udløste en sand eksplosion. Og som gjorde psykologægteparret på én gang berømte og berygtede.

Det markante ryk skete med samlivsleksikonnet *Kærlighedens ABZ* (1961), der satte helt nye standarder for sexoplysningen, denne gang for et voksent publikum. Værket blev

Var vi ikke blevet mødt af protester, ville det være, fordi vi var for sent ude. I vejrydset ud for vores lejlighed lå der en morgen, hvad der lignede driver af sne. Det var tusindvis af små sedler med smædeord fra de unge kristne, som protesterede over vores "pornosvineri".

Anerkendelsen kom sent

Sten Hegeler selv ser en åbenbar sammenhæng mellem psykologfaget og sexologien, og faktum er, at samlivsproblemer var en væsentlig bevæggrund for mange til at opsøge en praktiserende psykolog. Og helt klart *den* væsentligste for Sten Hegelers klienter.

Imidlertid fulgte der ikke nogen nævneværdig faglig anerkendelse med pionérindsatsen. Sten Hegeler har kørt solo, og hans udadrettede projekter har haft et folkeligt tilsnit. Hans image af "sexapostel" og "knaldeekspert" har i nogen grad ekskluderet ham fra de mere regelrette kollegiale cirkler. Selv da det eksterne lektorat i sexologi på Københavns Universitet, som han havde beklædt mere end et årti, skulle forvandles til en fast stilling, blev han forbigået. Han blev ikke betragtet som tilstrækkeligt faglig.

Liv og karriere, uddrag

Født 1923 i København. Faderen var arkitekt m.v. Poul Henningsen (PH), hvad SH dog først erfarede som voksen. Medicinstudier 1942-1948. Herefter psykologistudier. Cand.psych. 1953.

Egen privatpraksis siden 1950, stadig fungerende om end på lavt blus.

Ansættelser/job/andet virke: Militærpsykolog: 1953ff. Marketingpsykolog: 1960ff. Underviser i sexologisk psykologi, Københavns Universitet: 1969-1982. Redaktør af TÆNK: 1973-1980. Brevkassebestyrer: Femina 1965-66. Ekstra Bladet: 1968-1971.

Bogudgivelser: "Hvordan, Mor" (1948). "Kærlighedens ABZ" (1961). "Peter og Marianne leger doktor" (1963). "Ensomhed, ægteskabs-annoncer og ægteskabsbureauer" (1972). "Hvad enhver bør vide om AIDS" (1985). "Kun for mænd" (1992). "Va sæ jeg: hvis det kan interessere nogen?" (1998). "Jamen altså" (2008).

Gift (2) 1954 med Inge, f. McCarron, ægteskabet opløst 1982. Siden har SH levet i fast forhold med mag.art. Mei-Mei Mortensen.

– Da jeg kom til psykologien, kom jeg hjem. Eller ... det var i hvert fald meget tættere på at være hjemme. Jeg må anføre dette forbehold, fordi studiets indhold reelt ikke svarede til, hvad jeg interesserede mig for.

På den baggrund kom det bag på ham, at Dansk Psykolog Forening i forbindelse med 50-årsjubilæet i 1997 udnævnte ham til æresmedlem.

– Jeg kaldte det dengang et både modigt og overraskende valg, fordi jeg yderst sjældent havde følt mig accepteret i psykologkredse. Selv om jeg i en periode var medlem af foreningens bestyrelse, var min tilknytning til både psykologkolleger og forening svag, og medlemskabet var mest et princip: Jeg synes, at man skal være medlem af sin fagforening.

– Psykologfaget som sådan havde vendt ryggen til sexologien, som lægerne så rendte med. Allerede dengang eller reelt langt tidligere endnu burde man have indset, at seksualitet og seksuelle problemer ikke bør sidestilles med sygdomme, der hører ind under lægevidenskaben. Mange af de bøger, jeg har skrevet, handler imidlertid om psykologi, selv om der muligvis ikke er andre end mig, der har opdaget det. Den dag i dag spiller sexologi ingen rolle på psykologstudiet, og det betragter jeg som rystende. Man møder det uafledeligt i sin praksis, og der må man ikke være uforberedt. Jeg kan tilføje, at det samme gælder lægestudiet – heller ikke her indgår sexologien.

– Men tilbage til 1997, hvor jeg i det mindste valgte at tro, at udnævnelsen til æresmedlem var udtryk for en yderst forsinket anerkendelse af først og fremmest den psykologiske sexologi – og måske også lidt af den besværlige gøgeunge, jeg godt ved, jeg er.

Psykologen og samfundet

En klassisk debat går på temaet 'psykologen og samfundet'. Hvem er psykologen til for, individet eller noget større? Sten Hegeler har svar på rede hånd:

– Psykologen, forstået som terapeuten, er til for

individet, sådan oplever jeg det. Det at kunne gå til et professionelt menneske og sige, hvad fanden man vil, og blive accepteret, uden at det kommer uden for de fire vægge, er noget, som alle kan få brug for. Selv over for sine bedste venner kan man ikke åbne sig så meget, her har psykologen en særlig rolle.

Synspunktet kan overraske. Har det ikke netop været Sten Hegelers mission at rykke noget samfundsmæssigt og skubbe til normerne?

– Jo, men det er en sidegevinst. Meningen har først og fremmest været at hjælpe dem, der spurgte, og dem, der sad med det samme problem. Blandt andet gennem de brevkasser, Inge og jeg redigerede, blev bevidstheden om, at man ikke er ene om sine problemer, udvidet. Sådan noget er der sket, og noget fik vi også flyttet på det seksuelle område. Det kan man kalde et samfundsmæssigt udbytte. Men udgangspunktet er hele tiden det enkelte menneske.

– Jeg kan håbe, at jeg har bidraget til at aftabuisere det at gå til psykolog. Psykologien har fundet en samfundsmæssig placering gradvis. I dag er langt, langt hovedparten af mine klienter mænd. Og når jeg tænker tilbage på mændenes holdning tidligere: "Jeg havde aldrig troet, det skulle være nødvendigt for mig at gå til psykolog ..." Det siger de ikke mere. Så der er sket en udvikling der, ja netop samfundsmæssigt om man vil.

– Det er der, jeg mærker den største forskel for psykologien, fra dengang jeg mødte faget første gang, og til nu. ○

Aktuel bogudgivelse:

Gitte Løkkegaard: *Sten Hegeler. Dobbeltbastarden*. Lindhardt og Ringhof, okt. 2015.